

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОМАНТИЧНОЇ
ТРАДИЦІЇ В РОМАНІ Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА “ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ”»**

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M17 групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька))
Гавва Катерина Валеріївна

Керівник:
Лаврова А.О., кандидат філологічних
наук, доцент, доцент кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Рецензент:
Рарицький О.А., кандидат філологічних
наук, доцент, завідувач кафедри історії
української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. Ф.С. ФІЦДЖЕРАЛЬД ТА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ В КОНТЕКСТІ ЛІТЕРАТУРИ США ХХ СТ.....	8
1.1. «Епоха джазу» в американській літературі.....	8
1.2. Життєвий і творчий шлях «співця джазу».....	12
1.3. Образи сильних романтичних особистостей у творах письменника.....	25
1.4. «Епоха джазу» як особливий вимір життя героїв творів Ф.С. Фіцджеральда.....	38
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	47
РОЗДІЛ II. РОМАН «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ» – ВЕРШИНА ТВОРЧОСТІ ФІЦДЖЕРАЛЬДА.....	49
2.1. Історія створення.....	49
2.2. Особливості проблематики.....	51
2.3. Романтична мрія Фіцджеральда і її втілення в романі «Великий Гетсбі».....	54
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	58
РОЗДІЛ III. ДЖЕЙ ГЕТСБІ – ТИПОВИЙ РОМАНТИЧНИЙ ГЕРОЙ-ОДИНАК.....	59
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	68
РОЗДІЛ IV. ЖІНОЧІ ОБРАЗИ В РОМАНІ «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ».....	69
4.1. Дейзі Б'юкенен як типова представниця свого середовища.....	69
4.2. Джордан Бейкер як тип жінки «епохи джазу».....	73
4.3. Образ Міртл Вілсон.....	77
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ IV	79

РОЗДІЛ V. ТРАГЕДІЯ «ОСТАННЬОГО ГЕРОЯ-РОМАНТИКА»	
В РОМАНІ «ОСТАННІЙ МАГНАТ».....	80
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ V	90
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94

ВСТУП

Актуальність роботи. Френсіс Скотт Фіцджеральд належить до числа найбільш видатних американських письменників ХХ століття. Він увійшов до когорти письменників епохи «втраченого покоління», що було зумовлено крахом духовних ідеалів та ілюзій, на зміну яким прийшли розчарування і спустошеність. Твори представників цієї епохи були досить різноманітні, тому їх слід розглядати не як єдиний літературний напрям, а лише як певну єдність умонастрою. Фіцджеральд одним із перших у літературі США втілює у художніх творах трагічні суперечності «джазового століття». У житті і творчості письменника глибокий слід залишила Перша світова війна. Його роман «Великий Гетсбі» став одним з найвищих досягнень американської літератури ХХ століття. В ньому найяскравіше виявились дві властивості таланту Фіцджеральда – пафос, емоційна напруженість романтика і гострий, навіть сатиричний погляд реаліста. Письменник розвінчує «американську мрію» – один з найпоширеніших на той час буржуазних соціально-етичних міфів, за яким навіть простий хлопчик може досягти суспільних вершин завдяки чесності і працьовитості. Роман привертає увагу читачів описом розкішного життя, яке було і залишається мрією молодого покоління.

Продовжується переосмислення творчості Фіцджеральда. Отже, актуальність нашої роботи обумовлена, по-перше, малою кількістю вітчизняних досліджень, присвячених творчості американського письменника, а також протиріччями в оцінці і точках зору на роман «Великий Гетсбі», по-друге, необхідністю подальшого переосмислення роману в контексті американської літератури ХХ століття і, нарешті, сучасністю проблематики роману, його значенням у наші дні.

Об'єктом дослідження є романи Ф.С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі» і «Останній магнат», а також оповідання письменника. **Предметом** виступають образи героїв-романтиків, а також героїнь творів, та їх

романтичні умонастрої, притаманні «епосі джазу», і їх розуміння «американської мрії» та шляхів її досягнення.

Мета і завдання дослідження. На матеріалі творів Фіцджеральда робиться спроба визначення концепції особистості в американського письменника, а також розгляд конкретних методів художнього вираження його морального ідеалу. Крім того, у запропонованій роботі значна увага приділяється специфіці психологічної майстерності та уточненню творчого кредо Фіцджеральда, письменника-реаліста, пильного до принципів багатогранного і об'ємного зображення людини і явищ життя. Нарешті, на основі аналізу біографії письменника досліджуються характерні моменти його художніх шукань. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- визначити особливості американської літератури початку ХХ ст.;
- проаналізувати твори Ф.С. Фіцджеральда, в яких відображено особливості «епохи джазу»;
- з'ясувати передумови написання романів «Великий Гетсбі» і «Останній магнат»;
- визначити особливості проблематики цих романів;
- виявити і описати засоби створення романтичного характеру в творах Фіцджеральда і прийоми розвінчання «американської мрії» героїв;
- охарактеризувати жіночі образи роману «Великий Гетсбі».

Методологічною основою роботи стали праці відомих вітчизняних та зарубіжних літературознавців (М. Бахтін, Д. Ліхачов, В. Паррінгтон, С. Анінкелстайн, Л. Романчук, Т. Казієва та ін.) і конкретно американістів (А. Майзенер, Г. Пайнер, Я. Засурський, В. Кухалашвілі, Ю. Лідський, А. Горбунов, Т. Денисова та ін.). У своєму аналізі проблеми героя в творчості Фіцджеральда і психологічних аспектів його майстерності ми опираємося на діалектико-матеріалістичне розуміння ролі і значення особистості в історії. При цьому теоретичний аспект дослідження тісно поєднується з аспектами історико-літературним і літературно-критичним.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники вивчали творчість і життя Фіцджеральда, передумови написання його творів, особливості «епохи джазу», що сформувала характерні особливості творів письменника. Тому праці цих науковців стали джерелами для написання магістерської роботи.

Мета і завдання зумовили вибір **методики** дослідження, в основі якої – з'єднання елементів культурно-історичного (аналіз історико-літературних джерел стосовно особистості та творчості Фіцджеральда), міфологічного (розгляд концептів національного міфу («американська мрія») у творчості письменника), компаративного (співставлення механізмів конструювання національної історії «епохи джазу» у різних письменників-сучасників Фіцджеральда), біографічного (вивчення життєвого шляху Фіцджеральда та формування його як особистості). Поставлені завдання передбачають проведення дослідження як в синхронічному, так і в діахронічному аспектах.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в тому, що в ній проведено системне дослідження творчого доробку Фіцджеральда в ракурсі проблеми «Романтичний реалізм» як складного органічного процесу проникнення романтизму в реалізм; охарактеризовано зміст та визначено функції романтичного в художньому світі письменника; віднайдено та описано основні риси романтичного героя Фіцджеральда і його власну «романтичну мрію»; на прикладі романів «Великий Гетсбі» та «Останній магнат» проілюстровано проблему міфу про «американську мрію» і розвінчання її ілюзорної суті.

Теоретичне значення роботи. У магістерській роботі проаналізовано зв'язок між романтичним і реалістичним в ракурсі реалізації міфу про «американську мрію» Фіцджеральдом і описано низку художніх прийомів і засобів, які допомагають здійснити функціонування цього механізму.

Практичне значення роботи полягає в тому, що вивчення ідейної та психологічної специфіки у творчості Фіцджеральда дозволяють з великою об'єктивністю типологізувати художню спадщину цього автора, чіткіше

усвідомити його етико-естетичний феномен, поглибити уявлення взагалі про розвиток аспекту психологізму в сучасній американській реалістичній літературі. Робота може бути використана для підготовки до практичних та семінарських занять, для розробки спецсемінарів з американської літератури і проблем психологічної майстерності в літературно-художньому творі, при проведенні літературних диспутів з питань, що належать до теми цього дослідження.

Апробація роботи. Матеріали роботи обговорювалися на науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка у квітні 2018 року. За темою роботи опубліковано статтю в збірнику наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології.

Логіка дослідження зумовила **структуру** магістерської роботи, яка включає вступ, п'ять розділів з відповідними підрозділами, висновки та список використаних джерел. Обсяг основного тексту роботи становить 92 сторінки (при загальному – 99 с.). Список використаних джерел складається з 78 позицій, 10 з яких – англійською мовою.

ВИСНОВКИ

Мінлива пора «віку джазу», майстерно закарбована Фіцджеральдом, несподівано виникла у різних аспектах в романі Е.Л. Доктороу «Регтайм», про твори Фіцджеральда говорять герої Дж.Д. Селлінджера, а один з них – Бадді Гласс – друге «я» автора, говорить і про те, що «Великий Гетсбі» на все життя став для нього тим, чим були «Пригоди Тома Соєра» у дитинстві. Роман Ірвіна Шоу про світ кіно «Вечір у Візантії» не лише тематично, а й структурно схожий з «Останнім Магнатом». У наші дні стає зрозумілим, що буржуазний «прогрес» обертається і девальвацією духовних цінностей, у суспільстві споживання особистість, що зневірилася в усіх ідеалах, намагається заповнити духовний вакуум наркотиками, порнографією в усіх проявах, будь-якими засобами. У сучасних американців надзвичайно сильною є ностальгія за духовністю, навіть за звичними людськими почуттями. Мабуть, цим не в останню чергу можна пояснити відродження цікавості до творчості Фіцджеральда, який, як, мабуть, ніхто інший з американських письменників ХХ ст., зумів показати, що багатство, яке, здавалося б, розкріпачить людину для повноцінного духовного життя, навпаки, пригнічує особистість, яка надто пізно усвідомила, чим вона платить за удаване благополуччя. У гонитві за матеріальними благами людина не лише не стає багатшою духовно, але і на будь-якій сходинці удаваного здійснення «мрії» часто втрачає те, що мала. Фіцджеральд у загостреній формі зобразив важливі тенденції духовного життя своєї епохи, процес розпаду людської особистості в буржуазному суспільстві, позбавленому історичної перспективи. Через долю окремої романтичної особистості Фіцджеральд демонструє і моральний занепад усього буржуазного суспільства сучасної йому Америки, і повну невідповідність такої особистості системі цінностей буржуазного світу.

Фіцджеральд, як і його учасники – Хемінгуей, Фолкнер, Вулф, – відчував міцний зв'язок з традицією американської літератури, насамперед

американського романтизму. Лірико-романтична образність притаманна кращим його творам. Однак мова йде не про механічне запозичення окремих прийомів і не про просте використання естетики романтизму. Це складний органічний процес проникнення романтизму в реалізм, що призвів до виникнення того, що називають «романтичним реалізмом». Покликаний з небуття умовами суспільного існування дух романтизму виявився зовсім не безтілесним. Він прийшов зі своїми традиціями в естетиці, зі своєю скарбницею художніх знахідок. Він збагатив реалізм можливістю показати глибинні схованки людських душ. Вступивши у взаємодію з реалізмом, він сприяв своєрідній критиці ворожого людині капіталістичного суспільства – критиці через мораль. «Романтичний реалізм» виникає і розвивається у капіталістичному суспільстві, де зруйновані усі природні, прямі, зримі і відчутні зв'язки між людьми: між людиною і державою, між людиною і продуктом її праці. Зображаючи трагічність відчуженого існування людини у світі приватної власності, роман такого типу певною мірою є також твором соціально-критичним. Тільки акценти переносяться з критики визначальних механізмів соціального життя буржуазного суспільства на його мораль. Не ставши на шлях безкомпромісного засудження капіталізму, Фіцджеральд усе ж зумів проявити себе як соціальний критик, зобразивши потворні форми людських стосунків у світі капіталу, згубний вплив великих грошей, внутрішню кризу особистості і, як наслідок, загибель усіх ідеалів, надій, ілюзій.

Фіцджеральд тяжів як до емоційно-поетичного, так і до аналітичного осмислення долі соціально-історичного і національного досвіду. Органічне поєднання реалістичних і романтичних елементів, принцип «подвійного бачення» дозволили Фіцджеральду зобразити романтичну особистість як трагічного героя, а міф про «американську мрію» став для письменника матеріалом для розвінчання її ілюзорної сутності. Потужною сатиричною зброєю письменника були фантастичні елементи, іронія і гіпербола, що посідали помітне місце у художній системі Фіцджеральда. Особливу роль в

його творчості виконує «нефантастична фантастика», що часто надає твору певної тональності і створює його атмосферу. Багаторазове зіткнення дійсності з мрією, минулого з теперішнім, реального з конкретно-символічним посилює лірико-емоційне звучання творів Фіцджеральда, наближає його прозу до поетичної мови. Ретроспекції, внутрішній монолог, невласне пряма мова, ракурси на рації, що змінюються, сприяють поглибленому психологічному аналізу. Важливою рисою мистецтва Фіцджеральда залишається те, що воно репрезентує своєрідний синтез романтичних тенденцій і соціально-психологічних надбань реалізму ХХ ст. саме цей аспект зближує творчість Фіцджеральда, присутніх її індивідуальних відмінностях, з творчістю таких його сучасників, як Хемінгуей, Фолкнер, Вулф. Усім цим великим і несхожим митцям були притаманні і об'єднуюче їх ставлення до системи буржуазних цінностей, специфічна, головним чином в галузі моралі, критика капіталістичної «цивілізації» у 20-ті роки, тенденції до зближення з рухом народних мас у 30-ті роки.

Соціально-критична спрямованість, новаторське продовження традиції, глибина психологічного аналізу, лірико-емоціональний самобутній стиль, ідейно-художня цілісність творчості Фіцджеральда дозволяють віднести його до найпомітніших явищ у літературі США зазначеного періоду. Йдуть в минуле упереджені тенденційні судження і усе ясніше стає помітним внесок, зроблений в американську художню культуру ХХ ст. Френсісом Скоттом Фіцджеральдом, кращі твори якого по праву вважаються класикою сучасної літератури США.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аллен У. Традиция и мечта. Москва : Прогресс, 1970. 424 с.
2. Анастасьев Н.А. Гибель мечты, или Уроки Скотта Фицджеральда. URL : www.fitzgerald.narod.ru (дата звернення 17.09.2018)
3. Анастасьев Н.А. Предисловие к пьесе «Интервью со Ф. Скоттом Фицджеральдом». *Театр*. 1980. № 1. С. 179.
4. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. Москва : Искусство, 1979. 424 с.
5. Бегбедер Ф. Лучшие книги XX века. Москва : Флюид, 2006. 192 с.
6. Борхерт В. Избранное. Москва : Художественная литература, 1977. 302 с.
7. Бушмин А. Преемственность в развитии литературы. Ленинград : Наука, 1975. 160 с.
8. Вулф Т. Письма. *Вопросы литературы*. 1972. № 7. С. 180-185.
9. Голенпольский Т.Г., Шестаков В.П. «Американская мечта» и американская действительность. Москва : Искусство, 1995. 240 с.
10. Горбунов А.Н. Романы Ф.С. Фицджеральда. Москва : Наука, 1991. 198 с.
11. Денисова Т.Н. По пути к человеку : борьба реализма и модернизма в современном американском романе. Киев : Наукова думка, 1971. 339 с.
12. Денисова Т.Н. Про романтичне у реалізмі : Із спостережень над сучасним романом США. Київ : Наукова думка, 1973. 235 с.
13. Денисова Т.Н. Современный американский роман: социально-критические традиции. Киев : Наукова думка, 1976. 306 с.
14. Днепров В. Черты романа XX века. Москва – Ленинград : Советский писатель, 1965. 548 с.

15. Зарубіжні письменники : Енциклопедичний довідник. У 2 т. / [за ред Н. Михальської та Б. Щавурського]. Тернопіль : Навчальна книга, 2006. Т. 2 (Л – Я). 864 с.
16. Засурский Я.Н. Американская литература XX века. Москва : Изд-во Московского ун-та, 1965. 504 с.
17. Засурский Я.Н. История американской литературы. Москва : Просвещение, 1991. 464 с.
18. Засурский Я.Н. Потерянное поколение : Френсис Скотт Фицджеральд и «поэзия отрицательных величин». Москва : МГУ, 2006. 270 с.
19. Затонский Д.В. В наше время : Статьи о современной зарубежной литературе. Москва : Советский писатель, 1975. 260 с.
20. Затонский Д.В. Век двадцатый : Заметки о литературной форме на Западе. Киев : Изд-во Киевского ун-та, 1961. 258 с.
21. Затонский Д.В. Искусство романа и XX век. Москва : Художественная литература, 1973. 571 с.
22. Зверев А.М. «Американская трагедия» и «американская мечта» : Литература США XX века. Москва : Наука, 1978. 289 с.
23. Зверев А.М. Американский роман 20—30-х годов. Москва : Художественная литература, 1992. 256 с.
24. Зверев А. Из писем американского писателя Ф. Скотта Фицджеральда 1920-1940. *Вопросы литературы*. 2001. № 2. С. 158-191.
25. Зверев А.М. Модернизм в литературе США. Москва : Наука, 1979. 320 с.
26. Зверев А. Ненаступившее утро. *Зверев А. Американский роман 20—30-х годов*. Москва : Художественная литература, 1982. С. 35-54.
27. Зверев А.М. Портрет в документах : Письма. Из записных книжек. Воспоминания. Москва : Прогресс, 1984. 344 с.
28. Зверев А.М. Фицджеральд. Москва : Радуга, 1990. 618 с.

29. Зверев А. Фицджеральд: легенда и истина. *Фицджеральд Ф.С. Последний магнат*. Санкт-Петербург : Азбука-Аттика, 2015. С. 5-26.
30. Зозуля І.Є. «Американська мрія» як межа сподівань і трагедія життя : Творчість Ф.С. Фіцджеральда в контексті «загубленого покоління», автобіографічність його романів. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2011. № 9. С. 30-35.
31. Зозуля І.Є. Трагедія ідеаліста в романі «Великий Гетсбі» Ф.С. Фіцджеральда . *Зарубіжна література в школах України*. 2009. № 6. С. 8-11.
32. История американской литературы / Под ред. проф. Н.И. Самохвалова. Москва : Просвещение, 1991. 319 с.
33. Ковалёв Ю.А. «Американская мечта» в творчестве Ф.С. Фицджеральда. *Ковалёв Ю.А. Зарубежный роман : Проблемы метода и жанра*. Пермь : Пермское книжное изд-во, 1982. С. 91-97.
34. Колегаєва І.М. Про лексику роману Ф.С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі». *Іноземна філологія : Респ. міжвід. збірник*. 1992. № 43. С. 31-38.
35. Колесникова Н.Б. Роман Ф. Скотта Фицджеральда «Великий Гетсби». *Зарубежная литература*. 2010. № 11. С. 139-151.
36. Конен В.Д. Рождение джаза. Москва : Советский композитор, 1990. 320 с.
37. Коренева М. Предисловие. *Ф.С. Фицджеральд. Избранные рассказы*. Москва : Прогресс, 1979. С. 3-25.
38. Кухалашвілі В.К. Про соціальні погляди Скота Фіцджеральда. *Радянське літературознавство*. 1973. № 10. С. 73-79.
39. Кухалашвили В.К. Ф.С. Фицджеральд и американский литературный процесс 20–30-х годов XX в. Киев : Наукова думка, 1983. 239 с.
40. Ландор М. Возделай свой собственный сад. *Вопросы литературы*. 2017. № 2. С. 182-188.

41. Левидова И. Летописец джазового века. *Литературное обозрение*. 1975. № 4. С. 73.
42. Лидский Ю.А. Скотт Фицджеральд : Творчество. Киев : Наукова думка, 2011. 367 с.
43. Лідський Ю. Френсіс Скотт Фіцджеральд. *Всесвіт*. 2010. № 3. С. 111-115.
44. Мендельсон М. «Второе зрение» Скотта Фицджеральда. *Вопросы литературы*. 2007. № 3. С. 102-125.
45. Мотылёва Т. Достоевский и зарубежные писатели XX века. *Вопросы литературы*. 1971. № 5. С. 110-126.
46. Николаева С.М., Егоров С.М. Общественные идеалы Ф.С. Фицджеральда . *История и историография зарубежного мира в лицах*. Самара : СГУ, 2008. С. 151-158.
47. Николюкин А.Н. Утраченные надежды. Москва : Знание, 1984. 64 с.
48. Олдридж Дж. Жизнь Гэтсби / пер. с англ. Дорониной И.Я. *После потерянного поколения* : Сб. статей. Москва : Прогресс, 1981. С. 95-118.
49. Олдридж Дж. После потерянного поколения. Москва : Наука, 1991. 240 с.
50. Оленева В.И. Социальные мотивы в американской литературе. Киев : Наукова думка, 1978. 208 с.
51. Петрухина М.А. «Великий Гэтсби» и мир Фрэнсиса Скотта Фицджеральда. Москва : АСТ-ПЕСС, 2014. 245 с.
52. Петрухина М. Фицджеральд Френсис Скотт. Великий Гэтсби. Москва : Высшая школа, 1984. 184 с.
53. Писатели США о литературе : Сборник статей / Под ред. М. Тугушевой. Москва : Прогресс, 1974. 413 с.
54. Проблемы новейшей литературы США : Сборник статей / Под ред. К.А. Шаховой. Киев : Вища школа. Изд-во при Киевском ун-те, 1981. 239 с.

55. Романчук Л. Проблематика героя в романе Ф.С. Фицджеральда «Великий Гэтсби». Москва : МГУ, 2002. 94 с.
56. Старцев А. Горькая судьба Фицджеральда. *Иностранная литература*. 2012. № 2. С. 172-180.
57. Старцев А. От Уитмена до Хемингуэя. Москва : Советский писатель, 1972. 406 с.
58. Старцев А. Скотт Фицджеральд и «очень богатые люди». *Иностранная литература*. 2004. № 5. С. 225-233.
59. Тернбулл Э. Скотт Фицджеральд. Москва : Молодая гвардия, 2008. 176 с. (Серия «ЖЗЛ»).
60. Телегіна Н. І. Символіка в новелістиці Ф.С. Фіцджеральда. *Радянське літературознавство*. 1987. № 2. С. 53-59.
61. Толмачев В. М. Композиционное своеобразие «Великого Гэтсби» Ф.С. Фицджеральда (функция повествователя). *Вестник Московского университета*. Серия 9: Филология. 2002. № 4. С. 28-35.
62. Фіцджеральд Ф.С. Великий Гетсбі; Ніч лагідна : Романи / 3 англ. пер. М. Пінчевський; післямова В. Кухалашвілі. Київ : Дніпро, 1982. 472 с.
63. Фицджеральд Ф.С. Возделай свой собственный сад. *Вопросы литературы*. 1966. № 2. С. 180-189.
64. Фицджеральд Ф.С. Из писем. *Вопросы литературы*. 1971. № 2. С. 162-163.
65. Фицджеральд Ф.С. Портрет в документах : Художественная публицистика / Пер. с англ. Москва : Прогресс, 1984. 344 с.
66. Фицджеральд Ф.С. Прекрасные и проклятые / Пер. с англ. В. Щенникова. Москва : Азбука, 2014. 480 с.
67. Фицджеральд Ф.С. 17 рассказов / Пер. с англ. Москва : ЭКСМО, 2014. 560 с.
68. Фицджеральд Ф.С. Последний магнат / Пер. с англ. О. Сороки. Санкт-Петербург : Азбука-Аттикус, 2015. 244 с.
69. Fitzgerald F.S. The Great Gatsby. Київ : Знання, 2015. 198 с.

70. Fitzgerald F.S. *The Last Tycoon*. New York : Scribner's, 1969. 190 p.
71. Lathem A. *Crazy Sundays : Scott Fitzgerald in Hollywood*. New York, 1972. 306 p.
72. Miller J.E.Jr. *Scott Fitzgerald : His Art and His Technique*. New York : New York UP, 1964. 320 p.
73. Millgate M. Scott Fitzgerald as Social Novelist : Statement and Technique in "The Last Tycoon". *English Studies*. 1962. Vol. XLIII. № 1. P. 5-68.
74. Mizener A. *The Maturity of Scott Fitzgerald*. Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall. 174 p.
75. Perosa S. *The Art of F. Scott Fitzgerald*. Ann Arbor, 1965. 250 p.
76. Piper H.D. *Fitzgerald's "The Great Gatsby" : The Novel, the Critics, the Background*. New York : New York: Charles Scribner's Sons, 1970. 235 p.
77. *The Letters of F. Scott Fitzgerald*. Harmondsworth. 1968. 640 p.